

باز خورد و متغیرهای یادگیری

از علم تا عمل

• ایقان:

مهدی یوسف وند (دانشجوی ارشد برای روانشناسی تربیتی دانشگاه لرستان)
فیروزه غضنفری (عضو هیات علمی گروه روانشناسی دانشگاه لرستان)
بنفشه حسنونند (عضو هیات علمی گروه روانشناسی دانشگاه پیام نور مرکز الشتر)
مریم شمسی فر (دانشجوی دکترای روانشناسی تربیتی دانشگاه لرستان)

ویراستار:

عظیمه مکاری

عنوان و پدیدآور : بازخورد و متغیرهای یادگیری: از علم تا عمل / نویسندگان مهدی یوسف‌وند...

[و دیگران]: ویراستار عظیمه مکاری.

مشخصات نشر : تبریز: اختر، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۲۴ ص.

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۶۵۲-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیفا

یادداشت : نویسندگان مهدی یوسف‌وند، فیروزه غضنفری، بنفشه حسنونند، مریم شمسی فر.

یادداشت : کتابنامه: ص: ۱۵۱.

موضوع : پس‌خورد (روانشناسی)

موضوع : پیویاسازی ذهن

موضوع : معلمان — روابط با شاگردان

موضوع : ارتباط در آموزش و پرورش

شناسه افزوده : یوسف‌وند، مهدی، ۱۳۶۷ -

شناسه افزوده : مکاری، عظیمه، ویراستار

رده‌بندی کنگره : BF۴۱۹/۵/۵۲۱۳۰

رده‌بندی دیویی : ۱۵۱.۵

شماره کتابخانه ملی : ۹۷۸/۸۱

نشر اختر

بازخورد و متغیرهای یادگیری از علم تا عمل

مهدی یوسف‌وند، فیروزه غضنفری، بنفشه حسنونند، مریم شمسی فر

ویراستار: عظیمه مکاری

چاپ اول ۱۳۹۴ / ۲۲۴ صفحه / قطع وزیری / ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۶۵۲-۳

مرکزفروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی، نشر اختر

تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

فهرست

۱۱ پیشگفتار مولفان

فصل اول: تعریف، تاریخچه و انواع باز خورد

۱۶ تعریف باز خورد

۱۷ تعریف علمی باز خورد

۱۸ تاریخچه‌ی باز خورد

۲۰ انواع باز خورد

۳۳ انواع باز خورد با نگاهی علمی

۳۳ باز خورد عملکردی

۳۳ باز خورد انگیزشی

۳۴ باز خورد اسنادی

۳۴ باز خورد راهبردی

ویژگی‌های بازخورد ۳۴

فصل دوم: اهمیت بازخورد

دلایل اهمیت بازخورد ۴۱

چندین مساله به هنگام ارائه‌ی بازخورد معلم بعد از انجام ارزشیابی‌های تکوینی

..... ۴۳

فصل سوم: راهنمای عملی ارائه‌ی بازخورد بعد از ارزشیابی تکوینی (همراه پیشینه‌ی پژوهشی)

تعریف ارزشیابی تکوینی ۵۰

مدل مفهومی ارائه‌ی بازخورد ۵۳

مزیت‌های مدل مفهومی ۵۳

مراحل ارائه‌ی بازخورد بر اساس مدل مفهومی ۵۳

هفت اصل اساسی در ارائه‌ی بازخورد موثر ۵۵

پیشینه و پژوهش‌های مرتبط با هر یک از هفت اصل مذکور ۵۶

در باب اصل ۱ ۵۶

در باب اصل ۲ ۵۸

در باب اصل ۳ ۵۸

در باب اصل ۴ ۶۰

در باب اصل ۵ ۶۲

در باب اصل ۶ ۶۳

در باب اصل ۷ ۶۵

جمع بندی ۶۵

فصل چهارم: چالش‌های در مورد ارائه‌ی بازخورد

سوالاتی که به طور معمول پرسیده می‌شود ۷۰

اصول بازخورد خوب ۷۹

ارزشیابی مناسب و بازخورد سازنده ۷۹

فصل پنجم: سنجش تکوینی و بازخورد تکوینی

۸۴	 مقدمه
۸۴	 تعاریف اولیه
۸۴	 سنجش تراکمی
۸۵	 سنجش تکوینی
۸۵	 بازخورد تکوینی
۸۷	 وضعیت دشوار
۸۸	 نمونه سنجش و بازخورد تکوینی برای یک برنامه آموزشی مناسب خواهد بود؟
۸۸	 تجربه دانشجو
۸۹	 ارتقاء
۸۹	 Time Out
۸۹	 هدف از سنجش
۹۲	 مراحل سنجش مستمر در کلاس و ارتباط آن با فعالیت‌های آموزشی
۹۳	 سنجش مستمر به چه معناست؟
۹۳	 ارتباط سنجش مستمر با فعالیت‌های آموزشی چیست؟
۹۵	 مراحل سنجش مستمر
۹۵	 ۱ - خلق ملاک‌های موفقیت
۹۵	 ۲ - آماده کردن بازخورد های مفید
۹۵	 چگونه میتوان سنجش مستمر را طراحی کرد؟
۹۶	 چگونه می‌توان فرایند آموزش را بر اساس سنجش مستمر پیش برد؟
۹۶	 برای اعتبار بخشی سنجش مستمر، چه باید کرد؟
۹۸	 شیوه برگزاری امتحانات (شیوه ارزیابی)
۹۹	 پیشنهاد های بلاک (۱۹۹۳) در رابطه با اهداف سنجش
۱۰۰	 Time out
۱۰۰	 مشکلات همراه با سنجش تکوینی
۱۰۱	 Time out

۱۰۲	سنجش تکوینی
۱۰۵	تفاوت بین سنجش تراکمی و سنجش تکوینی
۱۰۷	بازخورد تکوینی
۱۱۰	بازخورد تکوینی در سنجش تراکمی
۱۱۰	افزایش ارتباط بازخورد با یادگیری در آینده
۱۱۲	موردها در برابر بازخورد
۱۱۲	نکات منفی‌ای که در زمینه بازخورد باید در نظر گرفته شود
۱۱۳	حجم دار، موضوعات
۱۱۳	Time Out
۱۱۳	بعضی راه‌ها برای کاهش حجم کار و انتظارات روی کارکنان وجود دارد:
۱۱۴	سنجش برای یادگیری
۱۱۵	تغییر فرهنگ در سنجش
۱۱۷	خلاصه

فصل ششم: نقش بازخوردهای مثبت افرای در دانش آموز

۱۲۰	بازخورد و نقش آن در یادگیری
۱۲۰	پیشرفت تحصیلی، مستلزم دو اقدام اساسی است
۱۲۰	بازخورد معلم: بازخورد، واکنشی است در برابر یک پدیده
۱۲۲	نقش بازخوردهای مثبت افرای در دانش‌آموز
۱۲۲	پوشه کار
۱۲۳	جملات پیشنهادی برای بازخورد به فعالیتهای دانش‌آموز
۱۲۴	انواع بازخورد
۱۲۳	۱. غیر رسمی
۱۲۳	۲. رسمی
۱۲۳	۳. جمعی یا فردی
۱۲۳	۴. بازخورد دانش‌آموز به معلم

۵. بازخورد دانش‌آموز به همکلاسان ۱۲۳
۶. بازخورد دانش‌آموز به خودش ۱۲۳
- بازخورد توصیفی ۱۲۵

فصل هفتم: اصول یازده گانه‌ی بازخورد توصیفی - کیفی

- بازخورد توصیفی - کیفی ۱۲۸
- انواع بازخورد ۱۲۹
- از منظر ابزار ارتباط ۱۲۹
- از منظر محتوا ۱۲۹
- از منظر ارائه دهنده یا منبع بازخورد ۱۲۹
- از منظر زبان ارائه‌ی بازخورد و ارتباط با یادگیری ۱۳۰
- اصول یازده گانه‌ی بازخورد توصیفی - کیفی ۱۳۰
- راهنم‌ها ۱۳۱
- زمان ۱۳۱
- مقدار ۱۳۱
- انواع ۱۳۱
- مخاطبان ۱۳۱
- محتوای بازخورد ۱۳۲
- کانون تمرکز بازخورد ۱۳۲
- ویژه بودن بازخورد ۱۳۲
- معیارهای مقایسه در بازخورد ۱۳۲
- وظیفه و کارکرد بازخورد ۱۳۳
- لحن آرایه در بازخورد ۱۳۳
- سلیس بودن بازخورد ۱۳۳
- فرایند بازخورد در ارزش یابی کیفی - توصیفی ۱۳۴
- نکات قابل توجه در خودسنجی و همسال سنجی ۱۳۶

فصل هشتم: مبانی نظریه‌ای خود کار آمدی و خود تنظیمی

- ۱۴۰..... خود کار آمدی
- ۱۴۱..... منابع خود کار آمدی
- ۱۴۳..... راهبردهای یادگیری خود - تنظیم
- ۱۴۴..... راهبردهای شناختی
- ۱۴۴..... راهبردهای فراشناختی
- ۱۴۶..... مدل انتظار - ارزش
- ۱۴۶..... مدل های انتظار - ارزش مرتبط با پیشرفت تحصیلی
- ۱۴۷..... مدل انتظار - ارزش اکلز (۱۹۸۳)
- ۱۴۸..... منابع باو های پیشرفت
- ۱۵۳..... مدل یادگیری خود تنظیم پنتریچ و دی گروث (۱۹۹۰)
- ۱۵۴..... اساس نظریه سه وجهی (۱۹۹۰)
- ۱۵۴..... شخص
- ۱۵۴..... رفتار
- ۱۵۴..... محیط اجتماعی
- ۱۵۹..... جمع بندی نظری

فصل نهم: باز خورد معلم و ادراک یادگیرندگان از فضای آموزشی

- ۱۶۲..... باز خورد معلم و ادراک یادگیرندگان از فضای آموزشی

فصل دهم: باز خورد و نقش آن در یادگیری

(نکاتی چند در رابطه با ارائه باز خورد مناسب)

- ۱۷۲..... دو اقدام اساسی در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۱۷۲..... باز خورد معلم
- ۱۷۶..... باز خورد فرایندی

- ۱۷۶..... انواع بازخوردهای فرایندی
- ۱۷۷..... ویژگیهای بازخوردهای فرایندی
- ۱۸۱..... بازخوردهایی به زبان شعر
- ۱۸۱..... نکاتی مهم که همکاران در حین استفاده از باخوردها باید توجه نمایند

منابع

- ۱۸۲..... فارسی
- ۱۸۳..... انگلیسی

پیوست

- پیوست الف: فرآیند ارزیابی نحوه‌ی ارائه‌ی بازخورد معلم بوسیله‌ی دانش‌آموزان..... ۲۱۸
- پیوست ب: مدل ارزیابی بازخورد باتلر و وین (۱۹۹۵)..... ۲۲۰
- پیوست ج: مدل ارائه‌ی بازخوردهای تیمبرلی (۲۰۰۷)..... ۲۲۱

پیشگفتار مولفان:

مبحث بازخورد از مباحث پایه و اساسی در روانشناسی تربیتی است. بازخورد معلم در کلاس درس پاسخی به عملکرد دانش‌آموز است و عملکرد دانش‌آموز کوششی برای نشان دادن تسلط در دستیابی به اهداف یادگیری است. بر این اساس معلمان به منظور بازخورد به دانش‌آموزان در کلاس درس، در رابطه با اهداف و محتوای برنامه باید شاخص‌های روشنی داشته باشند. بازخورد به لحاظ ارزشی خنثی است. بازخورد تحسین و تنبیه یا تایید و عدم تایید نیست. بازخورد به دانش‌آموز این آگاهی را می‌دهد که چه کاری را انجام داده، چه قسمتهایی را با موفقیت و در چه قسمت‌هایی ناموفق بوده است. در راستای این که بازخور، مرث چیست؟ اپستین و بروسویک (۲۰۰۴) معتقدند بازخورد اثر بخش بازخوردی است که بلافاصله بعد از مشاهده‌ی عملکرد در اختیار یادگیرنده قرار می‌گیرد. فایده‌ی بازخوردهی فوری این است که اگر عملکرد درست باشد به تقویت انگیزه‌ی دانش‌آموزان منجر می‌شود و اگر عملکرد اشتباه باشد به دانش‌آموزان کمک می‌کند که از ادامه‌ی رفتارها و یا عملکرد اشتباه ممانعت کنند. مضافاً این که بازخورد اطلاعاتی را در زمینه‌ی چگونگی دستیابی به اهداف در اختیار یادگیرندگان قرار می‌دهد.

اصولاً افرادی که به فعالیت‌های آموزش و پرورش مشغول هستند چنان چه به انواع، اصول و مبانی بازخورد آگاهی کامل داشته باشند می‌توانند به طور دقیق‌تر و کاربردی‌تری از این فعالیت مهم آموزشی استفاده و بهره‌گیری کافی از آن را داشته باشند. به عنوان مثال زمانی که یک معلم از مدل و نحوه‌ی ارائه‌ی بازخورد به درستی آگاه باشد می‌تواند دید گسترده‌تری نسبت به فعالیت دانش‌آموز و به طبع آن ارائه‌ی درست بازخورد در راستای آن فعالیت، داشته باشد.

پژوهش در زمینه‌ی بازخورد در ابتدا به نظریه‌های رفتارگرایی از قبیل

ثرندایک (۱۹۳۲) و اسکینر مربوط می‌شود. مطالعه‌ی بازخورد معلم در کلاس از دهه‌ی ۱۹۷۰ تاکنون، موضوع مطالعه‌های متخصصان آموزش و یادگیری بوده است. بازخورد در تئوری رفتارگرایان ارج و اعتبار جالب توجهی دارد. قانون اثر ثرندایک (۱۹۳۲) در تبیین نقش مهم بازخورد در یادگیری کمک جالب توجهی کرده است. بر طبق قانون اثر رفتارهایی که به رضامندی منجر می‌شوند احتمال تکرار آن‌ها در آینده افزایش می‌یابد. اسکینر (۱۹۶۹) قانون اثر ثرندایک را به طرف چارچوب کلی تئوری تقویت سوق داد. مطابق نظریه‌ی اسکینر، تقویت یک بازخورد است که یادگیرنده را نسبت به درستی پاسخ آن آگاه می‌کند و احتمال بروز و تکرار رفتار را در آینده بالا می‌برد. گانیه و دریسکول (۱۹۸۱) بازخورد آگاهانه را به عنوان یک تقویت بررسی کرده‌اند. در تئوری رفتارگرایی بازخورد عمدتاً به تقویت پاسخ درست و تضعیف و نادیده گرفتن پاسخ غلط معطوف است.

در دهه‌ی ۱۹۷۰ تئوری پردازش اطلاعات در مفهوم بازخورد تحولی بنیادین ایجاد کرد. بر طبق این تئوری خطاها یک منبع مهم اطلاعاتی درباره‌ی پردازش شناختی دانش‌آموزان به حساب می‌آیند که می‌تواند عللمان را در فرایند یاددهی - یادگیری یاری کنند. در تئوری پردازش اطلاعات هدف بازخورد پیشبرد توانایی دانش‌آموزان به منظور استفاده از راهبردهای مطالعه، بازبینی، تصحیح مدیریت خود در استفاده از زمان، مکان و منابع مورد استفاده است.

از مهمترین عوامل موثر انگیزشی و شناختی بر پیشرفت نامزدی از قبیل پیشرفت در تحصیل و میزان یادگیری، خودکارآمدی است (بندورا، ۱۹۸۶). خودکارآمدی به باورهای شخص در مورد توانایی هایش گفته می‌شود که مبتنی بر نظم و به اجرا در آوردن فعالیت‌ها برای رسیدن به موفقیت است (بندورا، ۲۰۰۷). امروزه صحبت کردن و بحث در مورد کارکردهای انسانی نظیر؛ انگیزش، یادگیری، خودنظم دهی و پیشرفت بدون به میان آوردن نقش باورهای خودکارآمدی امکان ناپذیر و نادرست است (پاجارس، ۲۰۰۶).

در روانشناسی تربیتی، هنگامی که محقق درمبحث یادگیری وارد می‌شود، با این مسأله مواجه خواهد بود که درچه زمان یادگیری درموردهای خاص به حد مطلوب

و بهینه خود رسیده و یاد گیرندگان می‌توانند، با سرعت و پیشرفت روز افزون علوم خود را هماهنگ کنند. مسأله‌ای که از بعد آموزشی دارای اهمیت فراوان است. ولی در کنار مسأله آموزشی، مسأله پرورشی یادگیرندگان نیز مورد نظر است که اگر این مهم در یادگیری ایجاد شود، یادگیری دارای استحکام بیشتر و انگیزه‌ی لازم خواهد بود. در نظریه‌ی یادگیری اجتماعی، نوعی یادگیری که اصطلاحاً یادگیری خودنظم ده نامیده می‌شود، یادگیری راهم از بعد آموزشی وهم از بعد پرورشی مدنظر قرار داده است. در این روش یادگیرندگان کنترل شخصی بر روند آموزش خواهند داشت و لذا علاوه بر سرعت و دقت بیشتر در یادگیری، مسائل پرورشی مانند اتکا به نفس بالاتر، خودکارآمدی و مسئولیت پذیری بیشتر نیز در یادگیرندگان ایجاد خواهد شد. شواهد فراوانی که در تحقیقات خارجی به چشم می‌خورد هم حاکی از تأیید این مسأله است.

متاسفانه مولفان شاهد بوده‌اند که بسیاری از معلمان و آموزگاران آموزشی از اصول بازخورد و تأثیر آن بر خودکارآمدی و میزان استفاده از راهبردهای یادگیری خودتنظیم آگاهی کامل و کافی را نداشته و به همین دلیل نتوانسته‌اند که به دانش‌آموزان بازخورد دقیق و درست را ارائه کنند. با این حال بر فرض توصیه می‌کنند که تمامی افرادی که به نحوی با فعالیتهای آموزشی و بازخوردی درگیرند، حتماً این کتاب را به عنوان اساس فعالیتهای خود قرار دهند، به این خاطر که در کتاب حاضر سعی شده است که تمامی اصول، مبانی، نظریه‌ها و پژوهش‌های داخلی و خارجی پیرامون رانده‌ی بازخورد و تأثیر آن بر خودکارآمدی و میزان استفاده از راهبردهای یادگیری خودتنظیم تبیین و توضیح داده شوند. مولفان از معلمان و اساتید عزیز تقاضا دارند که آنها را در بهینه‌بخشیدن هر چه بیشتر این اثر یاری دهند، از این رو چشم امید به پیشنهادها و رهنمودهای آنها دوخته‌اند.

در پایان مولفان از سرکار خانم عظیمه مکاری دانشجوی مقطع کارشناسی رشته‌ی روانشناسی عمومی که ویرایش نگارشی و فنی این اثر را تقبل فرمودند، کمال سپاسگزاری را دارند.